СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ.
OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION.
ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 196. Джерзі Сити, Н. Дж., вівторок, 24-го серпня 1937. VOL. XLV. No. 196. Jersey City, N. J., Tuesday, August 24, 1937. THREE CENTS

ЗАКРИТО СЕСІЮ КОНҐРЕСУ

ВАШИНҐТОН. — Перша сесія 75-го конґресу вже належить до історії. Не було при її закритті ніякого ентузіязму. Президент попрощався з конгресменами і сенаторами кількома звичайними словами, які прочитано, а в яких не було ніякого тепла, бо, відомо, конґрес не поставився прихильно до програми президента, з якої виконано тільки пяту частину, а не ухвалену навіть такого важного законопроєкту як той, що має означити найнижчу заробітню платню і найвищий час праці.

Заповідають нову сесію на осінь.

Кажуть, що президент буде наставати на скорі дальші ухвали ріжних соціяльних проєктів і скличе конгрес на нові наради вже в осени. Теперіші наради конґресу тревали 8 місяців.

Відгрожується противникам президента.

Останній день нарад сенату був дуже бурхливий, а це тому, що сенатори Ґвілер, О'Магоні й Бурк накинулися дуже гострими і лайливими словами на сенатора Ґофія з Пенсилвенії, який заповів у своїй радіовій промові, що згадані сенатори перепадуть при нових виборах тому, що вони ставились ворожо до проєктів президента Рузвелта.

КАНДИДАТ НА ПОСАДНИКА НА ПІКНІКУ СОЮЗОВОГО ВІДДІЛУ.

НЮ ЙОРК. — Єремія Т. Магоні, кандидат на демократичну номінацію на посадника міста Ню Йорку, прибув разом з іншими кандидатами на пікнік товариства „Дністер", від. 361 У. Н. Союзу в Ню Йорку. Був, щоправда дощ, але, не зважаючи на це, величезна галя була переповнена. Прибулих привитав Ілля Гузар, предсідник відділу. Кандидати згадали за свою політичну плятформу, а адв. Михайло Пізнак, який представив кандидатів, а в *першу* чергу суддю Магонія, зазначив з гумо*ром таке*: „Памятайте, що ваш теперішній посадник не загостив до вас минулого року на ювилейне свято, але зате був на нім — будучий посадник". Це було навязання до цього, що суддя Магоні був на тім ювилею і виголосив там палку бесіду, в якій виказав, що добре визнається і на українській справі.

10,000 ПРОТЕСТУЮЧИХ У ВАШИНҐТОНІ.

ВАШИНҐТОН. — До столиці прибули яких 10,000 членів „Воркерс Елаєнс", щоб походом запротестувати проти зарядження завідувача „Воркс Прогрес Адміністрейшен" за те, що їх усунено з робіт, ведених цею інституцією (Доблю Пі Ей).

РЕПУБЛИКАНЦІ СПЕКУЛЮЮТЬ.

ВАШИНҐТОН. — Републиканські конґресові лідери приходять до переконання, що тепер, коли зайшов між демократами розкол, є для них добра нагода знову виринути наверх.

СХОПИЛИ ПОЛІТИЧНОГО ВБИВНИКА.

НЮ ЙОРК. — В лютім утік з тюрми Джозеф Бруно, бувший републиканський провідник з малого майнерського містечка Кілейрес у Пенсилвенії, що відсиджував кару досмертної тюрми за те, що підчас виборчої кампанії в 1934 р. був одним з тих, що завинили в убивстві пятьох демократів, що були учасниками протестуючого походу. Бруно прибрав інше імя, змінив барву волосся, запустив вуса і поробив інші зміни. Та всетаки його пізнали й арештували.

ЧИСЛО ШУКАЧІВ ПРАЦІ МЕНШАЄ.

ВАШИНҐТОН. — Таке виходить зо статистики, яку проголошує пані Перкинс, секретарка праці. З кінцем липня було записаних у бюрах „Юнайтед Стейтс Емплоймент Сервіс" 4,938,998 осіб, що шукали роботи. Це є 26.7% менше, ніж було у тім самім часі минулого року, або 2,620,000 менше, ніж їх було у 1935 році. Статистика виказує, що приватні підприємства забрали в біжучім році 76% осіб більше до праці в порівнянні з 1936 роком.

ТУРИСТИ ОЗЛОБЛЕНІ НА СОВЄТИ.

НЮ ЙОРК. — Італійський корабель „Рома" привіз до Ню Йорку 1,068 туристів, що були вибралися в подорож по Близькім Сході. Подорожні страшенно нарікали на Совєти за те, що вони багатьох не пустили на Чорнім морі оглянути Ялту на Кримі, вважаючи їх за „небажаних". А яких 503 особи обдерли добре з гроша і показали їм тільки царську палату, і то під строгим доглядом цілої маси совєтських аґентів. Подорожні твердили, що вони заплатили аґенції від особи $15 за перепуску й оглядини природи і Ялти. Та вони того всього не бачили. Обдерли їх з американських грошей, даючи їм за них совєтські, по дуже низькім курсі, а потім совєтське бюро відмовилося вимінювати совєтські гроші на амеркинські. Казали совєтські власти, що не дають американцям оглядати берега моря, щоб не... згіршились, бо тамошне населення купається в морі — наге.

О. ГЛІНКА ЗНОВ ДОМАГАЄТЬСЯ АВТОНОМІЇ ДЛЯ СЛОВАКІВ.

У Роземберку відбулося під проводом о. Глінки засідання послів і сенаторів словацької народньої партії. О. Глінка пригадав, що Словаччина переживає ювилейний рік Пітсбурзької Угоди й це повинно бути для словаків спонукою подвоїти зусилля, щоб її зреалізувати. Словаки ніколи й за жадну ціну, не виречуться автономії.

З огляду на недалекі вибори до громадських рад, ухвалили почати енерґійну пропаґандну акцію, щоб „побідила, словацька народня ідея в самоуправах Словаччини".

„НОВИЙ РОЗДІЛ" — ВИБОРЧИМ КЛИЧЕМ.

Сенатор Ваґнер, один, з найзавзятіших прихильників політики „Нового Розділу", станув по стороні судді Магонія, кандидата на посадника міста Ню Йорку, тому, що Магоні є теж за „Новий Роділ". А його противник, сенатор Ковпленд, є завзятим ворогм „Нового Розділу".

МОСКОВСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК.

В Києві видала Академія Наук УССР новий „Російсько-український словник", 890 стор. На жаль, у цьому „Російсько-українському словнику" вжито вже в наголовку слово „російсько" замісць „московсько" — певно, щоб зазначити заздалегідь всеросійський дух цього словника. Дальше в цьому словнику зазначені радше подібности обох мов, як ріжниці між ними. Одним словом, — цей „Словник" має, видно, сповняти немале завдання в дальшому обмосковлюванню української мови й культури взагалі.

ЗАКАРПАТСЬКІ УКРАЇНЦІ-РОБІТНИКИ ІДУТЬ ДО БЕЛЬҐІЇ.

Цими днями підписали бельґійські власники копалень з 477-ма робітниками-українцями з Закарпаття умову й перший транспорт 300 робітників відїхав з Хусту до Монсу в Бельґії. Другий транспорт 177 робітників виїхав з Чопу. Умови праці не є зовсім злі, бо забезпечують їм мінімальний прожиток та денну плату по 33.60 бельґійських франків (бельґійський франк коло 1 зл.). Незабаром мають вербувати робітників з Волового.

КУПИЛА ЖЕМЧУГИ НА ВУЛИЦІ.

У Львові на вул. Байцера приступили до переходячої власниці склепу при вул. Фрідріхів 9., Етті Кавфової, два люди, що предложили їй купити жемчуги за квоту 1,200 зл. Кавфова злакомилася на дешеву ціну й заплатила жадану суму. Щойно пізніше ствердила, що куплені жемчуги не мають великої вартости.

СОБАКИ ПОКАЗИЛИСЯ В ПЕРЕВОРСЬКУ.

У Переворську, Канчузі та в околичних селах показилися пси й покусали кількадесять осіб. Місцеві аптики з трудом тільки можуть доставити відповідну скількість сироватки.

НОВЕ ВИДАННЯ „СЛОВНИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ" Б. ГРІНЧЕНКА.

У Києві появилося нове видання клясичного словника української мови Бориса Грінченка. (Б. Д. Грінченко, Словник української мови. За редакцією А. Хвилі. Том І. А—Ж. Київ, 1937. Соцеквидав України. Лексиконоктав, XVIII, 601 ст.).

„Ця колективна праця", пише про згаданий „Словник", у „Праґер Прессе" п. „мг" — „що її Грінченко тільки обробив та зредаґував, появилася в першому накладі в Києві 1907-го р.; 1924-го р. була передрукована в Берліні в фотоґрафічній відбитці. Хвилею зладжений третій наклад відбігає в дечому від оріґіналу. Найосновніша ріжниця це пропущення букви ґ та її заміна на букву г. Хоч в українській мові слова з ґ не є занадто численні, всеж займають вони в першому виданні 8 сторін друку. Тепер треба слова, як ґанок, ґудзик, ґедз шукати під ганок, гудзик, гедз і т. д., що суперечить вимові й не всякому є зрозуміле. При деяких таких, як пр. ґніт — гніт не можна обминути непорозумінь, бо „гніт" це не ґніт, а гнет, натиск. Крім цеї яскравої новости ввели також деякі технічні новини: черга букв впорядкована згідно з новою українською азбукою; також український і московський правопис підлягає сьогодні обовязуючим правилам".

100 МАРОК ГРИВНИ ЗА УЧАСТЬ У ГОЛОСУВАННІ.

Суд присяглих у Берліні засудив 48-літню жінку на 100 марок гривни за те, що вона взяла участь у березневих виборах. Засуджена була „повної крови жидівкою", отже не мала права голосувати в Німеччині.

МАЛЕНЬКА РОЗТРАТНИЦЯ НАМАГАЛАСЯ ПОМЕРТИ.

У Катовицях трапилася така подія: 13-літня Ядвіґа Басольт дістала від батьків 1 зл. на закупи. З цього злотого видала 80 ґр. на солодощі, а за 20 ґр. (за решту) купила зі страху перед карою лізолю й випила його, щоб отруїтися. Маленьку розтратницю перевезли до лічниці й вилікували.

НЕРОЗУМНИЙ ЗАКЛАД.

27-літній Ян Осінський у Влоцлавку заложився з товаришаму, що випе літру алькоголю. Виконуючи заклад, випив три чвертки алькоголю й упав безтямний на землю. Його перевезли до лічниці, де він помер.

ДИВНА ПРИГОДА ОДНОМІСЯЧНОЇ ДИТИНИ.

Молоде подружжя Бендери лишили на одній з вінніпеґських вулиць своє авто й на заднім сидженні спав їх одномісячний син, а самі пішли полагоджувати справунки. Яке було їх здивування, коли, вернувшися за годину, не застали ні авта ні дитини. Зараз повідомили поліцію і за пів години їм приставлено їх авто. Дитина була ще далі в сні. Поліція оповіла врадуваним батькам, що їх авто вкрали два молоді чоловіки й гонили ним по Вінніпеґу зі скорістю 80 миль.

НАЙБІЛЬШИЙ ФАБРИЧНИЙ ВАЛЕЦЬ У ПОЛЬЩІ ТРІС У ГУТІ „БАТОРИ".

З невиясненої причини тріс у гуті „Батори" в Катовицях валець, що його спровадили спеціяльно зза кордону. Валець має довжину 4 і пів м. і є найбільшим цього роду в Польщі. Працю у вальцівні гути „Батори" покищо обмежили. Гута має величезні замовлення з СССР та з інших країв. Їх вона ще зможе виконати на час, бо має в запасі другий валець.

ШАХРАЙСТВО ЕКСПОРТЕРІВ.

Бувший декан рільничого факультету в саскачеванському університеті, Шов, що тепер від департаменду агрикультури в Отаві робив досліди в Анґлії, як збільшити експорт канадських продуктів до Европи, повідомив звідтіля, що деякі канадські експортери вживають нечесних, шахрайських метод у продаванні таких канадських продуктів в Анґлії. Так, наприклад, деякі експортери канадських яблок пакують яблока в барилки так, що на верху кладуть добрий сорт яблок, а під сподом ак до дна, що попаде. Такі нечесні методи в експортовій торгівлі очевидно шкодять чесним експортерам і цілій Канаді, підкопуючи репутацію країни на зокордонних ринках.

САМОГУБСТВО В МІСЬКІЙ ҐАЗІВНІ.

Помічник машиніста міської ґазівні у Львові, 42-літній Франц Ґрабовський, по праці не пішов до дому, а тільки тайком зайшов до пивниці ґазових заведень, де є сифони з нагромадженим ґазом. Ґрабовський відкрутив курок одного з сифонів і цим робом затруївся. Коли ґаз зачав продіставатися наверх, закликали пожежну сторожу, що прибула в масках проти ґазу. Ґрабовського витягнули в безнадійному стані. Лікар нічого не поміг. Причиною самогубства були фінассові клопоти самогубця.

ОБМАН НА ТЛІ ДОСТАВИ ДО ЕСПАНІЇ.

На Еспанії думав заробити якийсь Людвік Соскевич у Варшаві. Будучи власником кольоніяльного склепу, він звернувся до кількох поважних гуртівників, яким заявив, наче заключив умову на доставу консерв і товщів для еспанської армії. Купці повірили й доставили йому чимало товару (на 120,000 зл.). Соскевич продав ці товари на місці по зовсім низькій ціні й з грішми щез. Але його схопили й арештували.

ПОЖЕЖІ СТЕПІВ І ЛІСІВ.

Недавно вибухла пожежа степів між Капел і Меклейн у Саскачевані на просторі вісьмох миль цінного лісу і тисяч акрів сіножатей та пасовищ. Вогонь гасили 500 фармерів. Причиною вогню була необережність робітників, що чистили ліс. У тому самому часі вибухнув пожар лісів на великім просторі в північній Алберті, від Лакла Біч аж 50 миль на північ від Мек Морей. Вогонь знищив залізничі мости. Комунікація потягів була припинена.

БУНТИ ПОЛЬСЬКИХ СЕЛЯН

ВАРШАВА. — В околицях Ярослава (Ґаличина) польські селяни піднимають бунт проти польської влади. По ріжних місцевостях приходить між поліцією і селянами до сутичок, в яких є вбиті й ранені. В однім селі, Маніно, є вбитих одинацять селян. По інших селах є також багато вбитих. Біля самого міста Ярослава зібралося коло пять тисяч селян, узброєних в коси та вила, і почали наступ на станицю поліції з ціллю здобути зброю. Було вбитих кільканацять селян. В околиці Кракова вибухли подібні розрухи, в яких було вбитих коло двацять селян. По лісах збираються великі загони селян, які приготовляються до наступу на місто. Ці заворушення розпочалися рільничими страйками, щоб добитися кращих цін на рільничі продукти. Але де далі вони набирають політичного підкладу і селяни починають виразно жадати більшої участи в правлінню та домагаються дозволу на поворот польського селянського провідника Вітоса, якого колись польський уряд катував у тюрмі. Вийшовши з тюрми, він перенісся жити до Чехословаччини. Ситуація в Польщі для теперішнього уряду стає щораз грізніша. Ціни на харчі у Варшаві відразу пішла два рази вгору.

У ЛЄНІНГРАДІ РОЗСТРІЛИЛИ ВІСІМ ОСІБ.

ЛЄНІНГРАД. — Військовий суд засудив на смерть вісьмох робітників за здогадне шпигунство, саботаж і „троцькізм". Засуд негайно виконали. Совєтські часописи признаються, що по цілій території Совєтів продовжається далі завзята „чистка", серед якої відкривають і арештують сотки так званих „ворогів народу". Головну свою увагу совєтська слада під теперішню хвилю звертає на комсомол, себто молодих комуністів, які являються найнебезпечнішим елементом для совєтської власька влада під теперішню хвилю звертає на комсомолу. „Комсомольська Правда", твердить, що найбільш поширена „фашистівська" пропаґанда є серед молоді московського, свердловського й азовсько-чорноморського району.

ВІЙНА НА ДАЛЕКОМУ СХОДІ ШАЛІЄ.

ШАНҐГАЙ. — В околицях Піпінґу, здовж залізничої лінії Піпінґ-Ганков, шаліє завзята боротьба між японськими військами і китайськими. Кожна сторона має біля 30 тисяч війська. Йде страшна канонада, а також скидають свої смертоносні ладунки японські літаки. З огляду на багно, спричинене дощами, совги (тенки) не можуть брати участи в боротьбі. Покищо обидві сторони тримають свої позиції. Завзяті бої ведуться також у просмику Нанков. Китайці досі обороняють цей просмик. Японці спроваджують щораз більше війська. Біля 50 тисяч їх вояків висіли у Шанґгаю.

РЕВОЛЮЦІЮНЕРИ ПІДСУВАЮТЬСЯ ПІД САНТАНДЕР.

ЕНДАЄ. — Еспанські революціонери пробилися крізь перший „залізний перстень" оборони баскійського міста Сантандер. Вони дійшли вже до узгір самого міста й по дорозі захопили кілька важних стратеґічних пунктів. Місто є виголодніле, а також відчувається брак амуніції.

ЛЮДЕНДОРФ НАПАДАЄ НА ГІНДЕНБУРҐА.

БЕРЛІН. — Німецький ґенерал Людендорф, який цілий час уважав себе покривдженим за те, що німецький нарід уважає заслуги Гінденбурґа в останній світовій війні вищими від його власних, тепер знову зробив у своїй ґазеті завваги, які є образливі для покійного маршала. Він закидає Гінденбурґові, що він не заперечував як слід неслушних закидів закордонних чинників, начебто війну спричинила Німеччина.

СЕРБИ ПОБИЛИ СВОГО МІНІСТРА.

БІЛҐОРОД. — Сербська юрба в числі біля 5,000 обкидала свого міністра Янковича, який хотів обороняти теперішній юґославський уряд за його конкордат з Римом, яйцями, помідорами, а також камінням. Він мусів чимскорше ховатися до одного готелю. Коли з балькону готелю показалися два його секретарі, щоб вияснити положення, їх також обкидали яйцями та камінням. Юрба пробувала також вдертися до готелю та дістати міністра у свої руки. З боку поліції, як теж з боку демонстрантів віддано на пострах кілька стрілів.

АРАБИ ХОЧУТЬ ПОРОЗУМІТИСЯ З ЖИДАМИ.

ЄРУСАЛИМ. — Арабські круги, і то навіть ті, що дотепер занимали непримирне становище супроти жидів, радісно зустріли пропозицію певної частини жидів, що під проводом свого лідера Варбура протиставиться поділові Палестини і створенню малої, але окремої жидівської держави. Серед деяких арабів є погляди, що колиб вони получились і перемішалися з жидами, то моглиб захопити впливи на цілому Близькому Сході.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and Holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Edited by Editorial Committee
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА: Продавана число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з пятниці (з англійською частю):		Friday's issue (witr Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзи Сіті і Загряницю:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПІДПІЛЛЯ — ПРИРОДНЄ ЯВИЩЕ

„Пригадую собі польського соціяліста Артура Гавзнера, який казав: „Наперед я вродився поляком, а потім став соціялістом" і вголошував цілком несоціялістичні гасла. Пан Гавзнер був тим, який вилікував мене з соціялізму, що я в нього колись вірив". Так пише у львівським „Ділі" Михайло Галібей, український ремісник і міщанський діяч. А, забираючи голос про справу польсько-українського порозуміння, стверджує у своїй статті фактами, що перед тим „порозумінням" було для українського ремісника і робітника „більше праці та змоги заробітку", і приходить до такого висновку: „Тепер „нормалізація" виліковує багато наших щирих прихильників порозуміння з ріжних ілюзій".

Разом з цією статтею Галібея про те, що поляки тепер далеко більше нищать українського ремісника, робітника чи дрібного промисловця, ніж це було до „нормалізації", помістило „Діло" трохи сконфіскувану передовицю, написану зприводу розвязання польською владою Українського Спортового Союзу (УСС). „Діло" добачує в тім дальший польський наступ на нищення українського життя, як теж змагання польської влади взяти під свою виключну опіку навіть розвиток українського тіловиховного життя. А далі пише ось що:

„Годі заявляти правду в папірці, бож розвязання УСС не тільки припиняє діяльність установи. Воно бє в найнижчі організаційні клітини, відбираючи їм моральну підставу легальної праці, якою був УСС. А що в тих клітинах зорганізовані тисячі української молоді, в які поданий нами вчора розпорядок влади вносить заколот, рубом стає знову питання про такі форми вияву молодечої енергії, які вміщалися в легальних рамцях та які проте не булиб згори накидувані владою".

„Діло" теж пригадує, що молодь кожної нації це „найбільш ексклюзивний чинник, чинник повний молодечої енергії, буйности, чуттєвих поривів, чинник, який незвичайно легко емоціонується та який мусить завжди знайти змогу виладувати надмір своєї енергії, мусить знайти такі форми вияву, щоб емоційний елемент грав у них не останню ролю".

Отже справа представляється так, що, як стверджують ріжні українські діячі, котрі були чи є прихильниками польсько-українського зближення, що від часу такого зближення українцям стає щораз тяжче жити, та що українській молоді не дає польська влада змоги самостійно жити і розвиватися навіть у ділянці — спорту. Чиж тепер можна дивуватися, коли ця українська молодь іде в підпілля? І чи можна дивуватися, що є люди, котрі замісць дурити себе й інших угодовим дурманом, звертають всю свою увагу й енергію на підготову наших мас до революційного зриву?

БЕЗ ГРОШЕЙ НЕМА ПОЛІТИКИ

(Допис із Парижа).

Для війни треба грошей, грошей і ще грошей, — казав колись великий Наполеон. Але грошей треба в нашим часі також і для ведення політики. Політичний діяч у сучасній державі мусить звертатися до маси, коли хоче прихилити нарід до своїх ідей. Найкращий засіб політичної пропаганди, це преса. а часописи і книжки коштують великі гроші. В Европі та в Америці найбільші видавництва є в руках капіталістів, які через свою власну пресу хотять впливати на громадянство. Теперішні диктатори ріжних країн належно оцінили роль преси і за всяку ціну намагаються розвинути свою пресову пропаганду. Мусоліні ще 1915 року дістав великі гроші від французького уряду на свій щоденник „Пополо д'Італія", в якім він обстоював участь Італії в війні на боці держав антанти. Про те, що Ленін, перед своїм відїздом з Швайцарії в Росію 1917 року, дістав від німецького уряду 50 мілйонів золотих марок на пропаганду большевизму, писав після війни відомий німецький соціяліст Едвард Бернштайн. Знана річ, що Сталін на доручення Леніна пограбував державний банк у Тифлісі, бо большевикам треба було грошей на пресу і на підготову „професійних революціонерів". Цією стежкою пішов і Адольф Гітлер. Націсти порозумілися з магнатами капіталу — Тісеном, Крупом і ін. і дістали великі суми на свою організацію. Ленін, Мусоліні, Гітлер уміли „ховати кінці", і про фінансові джерела їхніх організацій світ довідався тільки пізніше. Але французькому кандидатові на диктатора, полковникові Деля Рокові, не пощастило. Деля Рок, провідник французьких фашистів, бувши в грошевій кризі, звернувся свого часу до голови правого уряду, пана Тардія, щоб той давав на його партію „Огневих хрестів" 20 тисяч франків що місяця. Тардіє погодився на це, і полковник Деля Рок ці гроші дістав із тайних фондів. Коли премієром став Лявaль, то субвенція Деля Рокові була зменшена на 10 тисяч франків місячно. Потім, коли головою уряду став знов Тардіє, Деля Рокові знов збільшено субвенцію на 20 тисяч. Все це булоб заховане, якби між самими членами „огневих хрестів" не настали спори. Коли організація „огневих хрестів" перетворилася на „соціяльну партію", то з неї виступив між іншим також визначний помічник Де ля Рока, Поццо ді Борго. Поццо ді Борго недавно вмістив у католицькім тижневику „Шок" статтю, в якій розкрив, що Де ля Рок діставав на свою партію гроші від уряду, з тайних фондів. Ця стаття бувшого найближчого Делярокового співробітника впала, як грім з ясного неба. Всі ждали, що на те скаже сам полковник Де ля Рок. Але він мовчав і мовчить. Зате заговорив бувший премієр Тардіє. Він заявив у пресі, що охоче дасть свої зізнання перед судом, якщо Деля Рок відважиться його позивати за образу чести. Де ля Рок не звернувся до суду, а обмежився тільки тим, що звелів своїм підлеглим побити полковника Гійома, редактора тижневика „Шок", що вмістив статтю про тайні фонди для „огневих хрестів". Також загрозливі листи посилано до автора статті Поццо ді Борго, отже він мусів заявити в пресі, що він цілком здоровий, що не має ніяких нервових хвороб і не думає про самогубство, а тому просить уважати його можливу смерть не за самогубство, але за політичне вбивство. Після цієї сенсаційної заяви пресовий спір у Франції ще дуже розгорівся. Деля Рокові пошпорталася нога в момент дуже невигідний. Саме він і його партія гостро виступали проти „тайних фондів". Аж ось виявилося, що він сам брав гроші з тайних фондів і за це робив політичні послуги міністрам. Наприклад, коли Лявaль вертався з Америки, то Де ля Рок звелів своїм „огневим хрестам" витали його і робити з себе „захоплену масу"... Для партії Де ля Рока ця пригода спричинила смертельний удар. Французи ніколи не підуть за таким провідником, що виявить себе перед громадянством смішним. „Сміх убиває" — це французька приказка.

М. М.

Д-р Кирило Трильовський.

ПОЛЬСЬКІ ВИЗВОЛЬНІ ЗМАГАННЯ ДО РОКУ 1864 ВКЛЮЧНО

III.

Повстання з 1830—31 року вважають польські вчені і політики, як напр. проф. Божинський і Р. Дмовський, великим злочином, кажучи, що „Крулевство Польске" було так державою, і витримавши довше, могло воно при кориснішій нагоді відірватись (нпр. підчас кримської війни 1854 р.) від Росії.

Історик і учасник того повстання Мохнацький і Бобжинський признають, що ціллю його було відзискати „Русь" і „Літву". Але ті краї мали не польську, а українську, литовську і білоруську людність. Викликала це повстання недосвідчена і незорієнтована молодь, а старші непотрібно потім (як і в 1863 р.) зсолідаризувалися з нею. Молодь, викликуючи революцію, цілком не приготовила відповідного уряду, а старші непотрібно скликали сойм, що лише перешкоджав, а панщини знести не хотів. На тім повстанні зискали дуже білоруси, бо російський уряд зніс у них польонізуючу унію, а зискали як вони так і українці через знесення польонізуючої кураторії у Вильні, виленського польського університету та польського ліцею в Кремянці.

Російський уряд сконфіскував 2,349 маєтків емігрантів, а на „Літве" і „Русі" 2,890 маєтків тих поляків, що в якийнебудь спосіб попирали повстання. Ті маєтности роздав він своїм російським генералам і іншим.

Центром польської політичної акції і культури стала тепер польська еміграція, піддержувана матеріяльно французьким урядом. В Парижі повстали дві групи. На чолі консервативної партії стояв кн. Адам Чарториський, що мешкав у своїй палаті „Отель Лямбер". Він мав усюди доступ і виконував цілу дипломатичну польську службу. Ліві мали своє „Товариство демократичне". З тих кругів вийшов Й. Залівський, котрий разом з А. Завішою й іншими розпочав 1833 р. партизанку проти Росії. Вона не увінчалася успіхом, бо селяни виловлювали повстанців. Залівський утік до Галичини та пересидів аж до 1848 р. в австрійській тюрмі. Інших москалі вивішали чи розстріляли, а Завіша сказав перед смертю: „Кеди бим мял сто лят жиць, — віцистке бим офяровал ойчизне!" (1834 р.). Шимон Конарський приготовляв повстання у Виленщині, а зловленого — по тортурах (подібно як було з Завішою) розстріляно у Вильні 1839 р. Жінок, що помагали повстанцям, били москалі різками, Гелені Новаковській оголили голову і в касарні під звуки музики дали 200 різок. Орловська, засуджена на 500 різок, сама собі заподіяла смерть. В „централізації" „Товариства демократичного" у Франції вибився на верх молодий офіцир і історик повстання 1830—1831 р., Людвик Мерославський, предтеча — наскільки йшло про приготування військових польських кадр — марш. Пілсудського. Він мав станути на чолі загального повстання, що мало вибухнути в ночі з 21 на 22-го лютого 1846 р. Але Мерославського завчасу арештовано в Познанщині, а австрійський уряд у західній Галичині покликав — з браку війська, селянське ополчення (мазурів) до помочі. На чолі того ополчення поставив тарнівський староста Брайнль вислуженого вояка Якова Шелю. Селянським вартам наказано ловити ідучих на означене місце збору повстанців та відставляти до циркулу. Мазури горіли віддавна шаленою ненавистю до панів-дідичів та до мандаторів за їх звірства супроти селян, тож коли прийшло до сутички з повстанцями, перебрали міру... Вони кинулися в округах тарнівським, бохенським, ясельським і сяніцьким на двори, більше як 150 тих дворів спалили та вимордували біля двох тисяч шляхти, звичайно серед страшного знущання, бо що лютіших панів навіть живцем пилами перерізували. З того часу походить той жахливий жарт: „Валек! А ржній же го поволі, бо то бил добри пан!", та пісенька: На гардзьолку сенден, флякув видобенден, на мейсцу шляхціца сам шляхціцем бенден!" Панів називали мазури „поляками" та „цараками", а про себе говорили: „Ми людзе цесарскі", „Поляк" — це було тоді для них образливе слово.

У східній Галичині побили селяни панів лише в Горожанні Великій, коли останні до них вистрілили. Незадовго по тих неспокоях знесено малу краківську республику як джерело бунтів та прилучено її до Австрії. В р. 1847 повісили австрійці у Львові польських революціонерів Вісньовського і Капусціньского.

Рік пізніше, в лютім 1848 р., вибухла революція в Парижі, перекотилася через цілу Европу і оперлася аж о границю Росії. Була це так зв. „весна народів". В Кракові вибухла революція 15 березня та по 41 днях австрійці збомбардували те місто. У Львові вибухла вона 18 березня. Тут зорганізовано в квітні „Раду народову", але Відень вирвав революції зуби, зносячи 3 травня панщину. Українці зорганізували у Львові „Головну Руську Раду", почали видавати „Зорю Галицьку", приняли як герб золотого льва на синім полі, на прапорах жовто-блакитні краски (давні козацькі прапори були малинові), а як гимн пісню „Мир вам, браття" І. Гушалевича.

Внаслідок неспокоїв, викликуваних польською гвардією народовою, австрійський генерал Гамерштайн збомбардував 3 листопаду Львів, а мур спаленої тоді академії дарував австрійський цісар українцям міста Львова на „Народній Дім". Мерославський ще на весні осягнув у Познанщині дві малі перемоги, а потім командував революційними військами в Баденщині (Німеччина) та на острові Сицилії в Італії. Підчас боротьби мадярів під Кошутом проти Австрії (1849 р.) основали поляки в Угорщині свій легіон (1,500 люда) під командою генералів Дембінського і Висоцького, а ген. Бем командував навіть мадярами щасливо в Семигороді. Але цар Микола вислав Австрії на поміч 200,000 війська, мадярів побили, а ген. Бем утік до Туреччини. Щоб його не видали турки москалям, він перейшов на музулманство та став турецьким генералом (пашою).

„Весна народів" не принесла полякам користи. Вони, налякані різнею та знеохочені знесенням панщини в Галичині, не поперли революційного духа, як треба. Навпаки, більшість шляхти (напр. маркграф Вельопольський) звернула всю свою надію на словянську реакційну Росію.

(Кінець буде).

Грошеві засоби.

— Чоловік повинен тільки так одягатися, як йому на це грошеві засоби позволяють.

— Очевидно, але я рішучо не є прихильником культу нагіти.

Жидівська фільософія.

— Пане Моріц, ви знаєте, чому лебідь співає перед смертю?

— А, що, як хотілиб, щоб він співав по смерти?

К. К.

ДВА ПРИЯТЕЛІ

(3)

Пес водив очима по окружаючих недужого. Тихенько скімлів і скавулів. Підсунувся ближче до лежачого і лизав його руки. Коли побачив, що пальці його пана здригнулись при безсильній пробі покластися на голові вірного товариша, всунув легенько свій писок в його долоню і вже лежав тихо. Тільки час до часу сильна дрож пробігла кудлате тіло собаки.

Ще пять минут, і линоскок покинув цей світ. Артим підвівся поволі і відійшов. Дістав нову роботу. Для небіжчика треба було викопати гріб. Казали копати в куті бідаків, де ховали людей без маєтку, самовбивників і волокитів. Копав там, де незабаром хтось і для нього викопає яму на вічний спочинок.

Коли Артим вийшов з шопи, побачив оперту об стіну коло дверей молоду дівчину. Вона також була одною з товариства комедіянтів. Насилу держалася просто. З блідого, неначе в болю закаменілого лиця глядila неподвижно на Артима пара великих чорних очей, неначе питалась, чи є яка надія. Лице старого знов було так, як звичайно, цілком байдуже. Та в тім лиці таки було щось таке, що стрівожена дівчина неначе вичитала, який кінець. Стряслася, увійшла до шопи і, крикнувши пронизливо, впала коло небіжчика. То була його любка.

Артим копав гріб. Копав його під дахом віток старої липи. Тяжка то була робота. Між грубим і густим корінням липи треба було викопати яму таку велику, щоби влізлася домовина, в яку сам Артим при помочі столяра вклав небіжчика. Бідненьку домовину ніс Артим і ще три хлопи зсела. Родина небіжчика йшла за нею. На кінці йшов пес. Виглядав змарнілий, бо ввесь час лежав коло небіжчика, не рушившися з місця. Ввесь час не їв нічого. Зробився ворогом людей. Хто витягнув до нього руку, хочби на те, щоби його погласкати, він гаркав і скалив зуби. І з родини небіжчика не дав нікому приступити до себе.

Над небіжчиком висипали могилу і ще цеїж днини родина комедіянтів пішла далі, в поті чола, зверха сміючися, в душі плачучи, заробляти на гіркий свій хліб. В селі ніхто не знав, звідки вони прийшли, і ніхто не знав, куди пішли. Вони знали, що могили свого хлопця вже ніколи не побачать. Може й неодно з товариства скінчило так страшно, як те молоде життя, що лишилося в могилі, викопаній Артимом. Таке то те життя, комедіянтів, що живуть і вмирають, розвеселюючи других.

Пса комедіянти також забрали з собою. Він знав ріжні штучки і помагав їм заробляти: Не легко було забрати його з кладовища. Ледви спіймали, взяли на посторонок, посадили на возі і присилили до драбини. Пес поїхав.

Другої днини, коли Артим пригнав худобу з пасовиска і підійшов до своєї хати, побачив під порогом чорну кудлату собаку. Побачивши його, собака встала і трівожно замахала хвостом. Притім жалісно заскімліла. Це звучало як несміле питання.

Артим здивований став приглядатися небувалому гостеві.

— То хіба собака комедіянтів, — погадав собі.

— Що ти тут робиш?! — крикнув. — Марш звідси!

Коли пес не вступався, лиш далі махав хвостом і жалісно скімлів, старий тупнув ногою і повторив:

— Марш! Зараз іди до своїх!

Собака згорбилася, скулилася. Глянула ще раз в суворе лице старого, взяла хвіст під себе і поволі відійшла поза угол хати.

— Скористав з першої нагоди, щоби втекти, — бурмотів Артим, переступаючи поріг своєї хати. — Буває, що собака лишається там, де поховали його пана. Може й він прийшов на могилу хлопця. Його люди будуть шукати, бо він їм потрібний. Здогадаються, де він. Прийдуть сюди і візьмуть.

Артим запер за собою двері, скинув шапку й опанчу. Ногою притягнув стільчик до стола і на столі поставив свою вечерю: хліб, сало і сир.

Зачав їсти. Їв без смаку, як звичайно від хвилі, коли здох його пес. Нині було ще гірше. Коли звичайно проковтнув бодай пару кусочків, нині й дивитися не міг на їжу. Поклав ніж назад на столі і їжу відсунув далеко від себе. Щетинясту бороду спер на долоні і глядів перед себе в порожню. Так сидів, покинений цілим світом. Якби коли нагло вмирав, то ніхто живий не буде коло нього в години його смерти. Ні така нуждена собака, як пес комедіянтів. Як би умер в зимі, то пройшов би не один день, може й неодин тиждень, заки би в селі помітили це.

За ціле життя Артима крізь його голову не пройшло стільки думок, що в останніх днях. Смерть собаки зіпхала старого з того шляху, яким він шкандибав ціле своє життя. Смерть Босого була для Артима те, що для старого, бездітного, смерть жінки, яку він дуже любив і з якою в найліпшій згоді жив довгі літа. До цеї пори Артим смерти не боявся. Про свою смерть думав таксамо байдуже, як про своє життя. І на землі не було йому добре і не надіявся, що на тім світі буде інакше. Що лиш від смерти Босого став боятися смерти. Боявся, що буде умирати самітний.

Глянувши на хліб на столі, вдарився долонею в чоло, бо погадав собі:

— Пса може голод пригнав до мене! Я повинен був зараз кинути йому щось зїсти.

Підвівся тяжко, підійшов до дверей і відчинив їх. В тужмить пес був коло нього. Обкружляв його ноги, вимахував хвостом і ясними очима глядів на нього, неначе просив:

— Ходи! — сказав Артим. Пішов до стола і відлупав кусник хліба. На припічку ще стояло троха молока: решітка снідання. Старий накришив до молока хліба і поставив псові під стіл. Собака, котра так довго не хотіла їсти, тепер лакомо кинулася на страву, подану їй тими руками, що її пана спустили до гробу.

Коли пес вже зїв і вилизав до чиста, Артим гукнув до нього:

— Тепер іди! Марш! Вже не здохнеш з голоду, заки знайдеш своїх. Пес дивився на Артима, махав хвостом і не відходив. Артим ногою поволі випхав його за двері.

Старий сів на ліжко, ще хвилинку туманів і ляг. Йому однаково було: лежати, чи сидіти. Відколи його собака здохла, він однаково не спав. Та від того, що від рана до вечера стояв під соснею, боліли його ноги. І лежачому думки плили жвавіше і складніше, як сидячому. Вдивлявся в пітьму і слухав, як вие вітер, що потрясав стінами його ліпянки, слухав, як тяжкі краплі дощу били по його шибах. Нараз чує, під дверми скімлить. Став наслухувати. Не чути нічого. Обернувся на другий бік. Хотів спробувати, чи не вие. За дверми знов заскімліло. (Дальше буде).

З ДНЯ

ВЖЕ НЕ ДІЛАЄ.

Пише один з читачів „Свободи": Поправді сказати, на мене вже не ділає новинка, що „в Советах застрілили шістьох людей". Овва, шістьох людей! Ми знаємо, що там уже нераз розстрілювали пятьдесять, сімдесять, а коли добре пішло, то й сотку одним махом. А тут лише „шість". Це таксамо неінтересне, якби хтось, наприклад, сказав, що „біля 34 вулиці в Ню Йорку побудували дім на шість поверхів". Ми знаємо, що в тій околиці вже побудували „Стейт Емпаер Билдінг", що має 102 поверхи.

В цьому багато гіркої правди. Світ так привикає до тих злочинів, які діються тепер у Советах, що злочини вже на людей щораз менше й менше ділають. Дехто вже лише здвигає плечима і вважає советських громадян за таких дикунів, що над ними не варт милосердитися; а дехто з досади лиш воркне: „Добре їм так! А вони чого мовчать і мов барани чекають смерти"?

Людське серце це наче чаша. Воно може змістити тільки певну скількість терпінь, а не більше. Коли серце переповняється терпіннями до краю, то тоді наступає або вибух, або одеревіння. Одеревіння наступає тоді, коли людина не має найменшої нагоди боротися зі злом; коли засуджена бути німим свідком.

Втікач із Соловецьких островів, Аляхнович, якого спомини друкує львівське „Діло", розказує, що на засланні агенти ГПУ розстрілювали на подвіря, перед очима всіх засланців, по кількадесять людей що дня. Зпочатку це глядачів потрясало. А згодом вони дивились на це без найменшого душевного зворушення. Дивилися деревяними очима на те, коли розстрілювали їх найближчого товариша, який попереднього дня з ними разом на тапчані спав. І так, дивлячись, вони дивувалися собі, що хоч розуміють трагізм цього всього, то вже його не відчувають.

Таке душевне одубіння починає находити на декого з нас. А всеж ці жертви це люди, з серцем, душею, почуваннями, радощами і смутками. А передівсім, серед них є багато наших рідних по крови братів, які, вмираючи, може мріяли про кращу долю батьківщини й ці мрії переслали нам у спадку, до виконання.

ХИТРІ МАЛОРОСИ.

„Хитрий малорос" старається всіх перехитрити і замісць здобувати щось зусиллям, боротьбою, він старається дійти до цього якимись бічними стежками. Треба признати, що деколи малоросові вдається перехитрити свого противника. Ось раз поїхав такий малорос до Москви і там зупинився на вулиці та почав рахувати голуби: „раз, два, три"... Та втім застукав його кацап: „Ти, малорос, что делаеш?" „Рахую голуби", відповів малорос. „Разве ти не знаеш, что считать ґалубов нельза і за каждаво ґолуба ти должен заплатіть аднаво рубля? Ґаварі, сколько ти насчитал?" Малорс замнявся, застрашився, а далі взявся за свої „хитрощі". „Я нарахував три голуби", відповів. Кацап забрав від нього три рублі і пішов. А малорос, почухавши потилицю, подумавши та пожалувавши хвилю за трьома рублями, задоволено накінець засміявся: „А всеж таки я його обдурив. Бо я нарахував вісім голубів, а заплатив тільки за три".

В Америці завязали кацапи свою „фашистівську організацію". У Ню Йорку, в українським Домі, навіть улаштовують віча. І щож думаєте: хто є найревнішими робітниками в тій організації? А хтож би, як не хитрі малороси. Вони то ввихаються між українцями, розпихають між них летючки і літературу московських фашистів, та в їх імени нас усіх запевняють, що „московські фашисти визволять Україну з большевицького ярма".

Не переконаєте тих малоросів, що колиб московські фашисти й „визволили Україну з большевицького ярма", то відразу наложилиб їй своє ярмо. Не поможе тим твердолобним малоросам докази з історії, що царське ярмо, большевицьке ярмо, чи пляноване фашистівське, все будуть одне і те саме. Всі вони для нас однаково небезпечні, всі вони нас однаково давили і нищили і зі всіми ми повинні однаково боротися.

На всі ці аргументи хитрий малорос має свою відповідь: „Аби тільки викинути большевиків, то згодом ми з фашистами вийдемо якось на лад". Одним словом, дурноватий малорос думає, що йому вдасться москаля перехитрити і він замісць „вісімох рублів, заплатить тільки три".

„ОЧІ ЧОРНИЯ".

Американські власти не впустили на американську землю „русскую красавіцу" Галину Орлову, а, потримавши її два дні на Еліс Айленді відправили назад до Парижа, звідки вона приїхала. Причиною цієї відправи є те, що „руская красавіца" є „небажаним характером".

Орлова вже була раз в Америці впродовж двох літ. Тут вона ввійшла була в дружні відносини з „королем" проституційних домів, Лючіяном, якого американські власті вже засадили да арешту. Потім Орлова виїхала до Европи і тепер знову приїхала до Америки на „гостинні виступи", але її вже більше не допустили.

Видно, американським властям уже також набридли московські „Очі чорния, очі страсния, как люблю я вас", „Ох раз, еще раз, еще много, много раз", або „Елі, пелі, пелі, елі і абратно улетелі". Московська культура вже так просякла американську націю, що навіть урядники на Еліс Айленді підспівуються собі під носом:

„Ти, халера, паді проч,
Кавалера не мароч.
Как такому кавалеру
Да любіть таку халеру?
Паді, паді, стерво, проч!"

ПОСМЕРТНА ОПОВІСТКА

Дня 7-го серня б. р., помер у 41-шім році життя Василь Цілюпа, член Тов. Рогатинщина, від. 396 У. Н. Союзу, в Пітсбургу. Покійний походив зі села Димянів, повіт Рогатин. Полишив жену і двоє дітей.

Покійний був добрим Союзовцем і діяльним членом у відділі, та завсігди помагав своїми жертвами народній добрій справі. Похорон відбувся в понеділок, дня 9-го серпня.

В. Й. П.

Іван Катериняк, секр.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

БЕЙОН, Н. ДЖ.

Інформації про Соціяльне Обезпечення.

Роберт А. Рудерфорд, завідувач бюра, яке відкрила в Бейоні Рада Супільної Опіки, повідомляє українців Бейону, що закон про обезпечення на старість відноситься як до громадян, так і до тих, що не мають американського громадянства. Він теж подає, що бюро дасть кожному українцеві дармо точні інформації про обезпечення на старість. По ті інформації треба звертатися наку адресу: POST OFFICE BUILDING, ROOM 206, BAYONNE, N. J.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ВРАЖІННЯ З ЛЕНІНГРАДУ.

(Докінчення).

Кожний, здається має гроші, одначе не можна нічого за них купити. Пара черевиків коштує 250 рублів, склянка кави і кавальчик тісточка 3 і пів рубля, фляшка дуже поганого пива 2 рублі. Кожний раз, коли я йду до міста, люди приступають до мене і хотять робити зо мною бизнес, хотячи відкупити від мене убрання. Я не розумію, що ті люди не застановляються над тим, у чім я сам оставсяб, якби їм усе з себе продав, чи вони все з мене здерли. За убрання можна тут дістати десять разів стільки рублів, що воно коштувало долярів. Тому я випродую їм усю стару одежу, яку лише знаходжу в своїй переношеній гардеробі. Новішого убрання не продаю, бо ті російські гроші не мають ніякої вартости. Одна одинока річ, котру я за гроші, що походять з того бизнесу, купую, є російське пиво і обід або вечеря, коли я є в місті. Приглядаючись до того всього, скажу, що коли то по моїм повороті до Америки згадає мені про комунізм, то нехай стережеться, щоб не дістав добре пова вуха. Якби так я мав лишитися в Ленінграді, то скочив би до ріки і пробував плисти назад до дому, або колиб би таки втопитися по дорозі. Коли там хто Вам, Тату, згадає за комунізм і зачне його хвалити, то покажіть йому цей лист. Я ніколи не думав, ані не снилося мені, щоб аж так зле було в Ленінграді. Я був трохи сторонничий і стояв по боці комунізму, заки виїхав зі стейтів. Та тепер, переконавшися на власні очі, що таке комунізм, мушу заявитися сильно проти нього. Я часто дякую Богові, що Ви прибули до Америки. Люди в Америці не знають оцінити, що вони знаходяться в далеко кращім положенні від пересічного европейця, а тимбільше від советського громадянина.

Місце, де можна ще в Ленінграді сяк-так забавитися, це „Інтернаціональний клюб моряків". Тут можна подибати моряків з цілого світу. Сам клюб це гарне, приміщення. Є там велика, гарна саля до танців і на фільмові образи та театральні вистави. Тут можна бачити гарні дівчата з колишніх вищих „родів". Тут вони танцюють і дають ріжні вистави. Фільмові образи це сама пропаганда. Їздимо в босах що дня по кращих частинах міста, до давніших царських палат, літньої палати, або палати Петра Великого на побережжі Фінського заливу. Ті палати незвичайно гарні, багато оздоблені і дуже артистично викінчені. Чогось подібного я ще не бачив. Стіни пообббивані шовком, всюди блищить золото. Дорогоцінні малюнки й образи висять ще на стінах тих палат. Багатство, велич і краса тих палат такі, що тяжко повірити, що це дійсність. Нарід цей мусів колись бути дійсно на низьким ступні невільника, щоб достарчити бувшим російським царям тих казкових сум, котрі були потрібні на здвигнення тих палат і їх прикрас. Проте в розмовах з інтелігентними москалями, котрі мають звязки з американською амбасадою, я мав нагоду почути, що відносини в Росії під цю пору гірші, як були колись перед війною. Найсумніше те, що люди, котрі хотілиб виїхати з краю, не можуть цього зробити, бо уряд не позволяє на це. Ніхто не може вийти поза границі Росії, навіть американський громадянин, коли стратить свою візу і пашпорт.

Нарід у Росії є свідомо про все невірно інформований. Він не знає, що діється в широкім світі, як і що є в Росії. Російська газета „Правда", друкує завжди лише неправду. Як може нарід довідатися про щонебудь і знати щонебудь обєктивно, коли уряд контролює все. Коли я кажу „все", то розумію, що уряд контролює все, почавши від одежі аж до самої особи і того, що вона має робити, де жити, що їсти, а навіть, як думати.

Москалі, беручи загально, це гарні люди, але дуже низько стоять під оглядом культури і є неосвіченими у кожній річи, що прямо жаль робиться. Я міг би написати цілу книжку про це місто, коли би було настільки часу і заходила до того потреба, та про те, що тут бачу і чую. Я сподіваюся, що вже з того короткого мого листа будете мати якесь поняття про життя в Росії, й коли прийде Вам до якоїсь дискусії про Росію з кимнебудь, або почуєте, що інші говорять про комунізм, тоді згадайте хоч про кілька справ, які я тут Вам написав про Росію. Я був по цілім Ленінграді і в його околиці і тому, що знаю потрохи російську мову, я довідався і знаю більше про Росію від усіх інших на кораблі, крім хіба самого амбасадора. Я не писав тих рядків тому, що маю якесь упередження до Росії. Навпаки, мені жаль російського народу. Російський уряд у моїй опінії, це ніщо інше, а лише зграя бандитів і рекетірів. Я не відважився написати Вам того листа з Ленінграду, та ми власне ідемо з амбасадором і з його родиною до Гельзінґфорс, Фінляндія, і я вишлю цей лист на почту з того міста. Російська цензура конфіскує всякі листи, що виходять з краю, в котрих пишеться щось некорисне про російський уряд.

Ми були в Естонії, котра була колись частиною Росії перед війною. Яка тепер велика ріжниця між тими краями! В Таліні, головнім порті Естонії, все модерне, чисте, а нарід гарно прибраний, як в Америці. Естонія це гарний край, і можна жити в ній, подібно як в Америці. Одинока ріжниця це мова та те, що Талін є дуже старинне місто. Своїми початками воно сягає ще до 12-го століття.

Іншим разом постараюся Вам написати більш особистий лист, а тимчасом цілую всіх.

Зенон.

* * *

Хай тепер читають цей лист запоморочені большевицькою дурійкою наші червоні і півчервоні. Хай читають його всі українці та молять Бога, щоб визволив наш нарід з того пекла.

Лист цей поданий у вірнім перекладі, бо оригінал писаний по англійськи і знаходиться в мене.

Укр. кат. священик.

ТРІВОЖНІ ВІСТИ З РІДНОГО КРАЮ.

Хто слідить за останніми вістками з рідного краю, того мусить находити тревога за наш нарід. Прямо кров стинається в жилах, коли читаємо, що вороги виправляють з нашим народом. Читаєш і питаєшся сам себе: Доки ти, народе український, будеш терпіти ці зневаги на своїй святій землі? Мабуть уже недовго. Бо вкупі із знущаннями ми дістаємо також вістки, що український нарід на всіх ділянках організується, горнеться у велику національну силу, яка вже незадово стане до великого національного зриву за свої національні права.

До цього зриву ми всі мусимо готовитись. Ми повинні з одного боку мати добру віру в наш нарід, а з другого боку не повинні закладати рук і задоволятися лиш тим, що „нас ворог не знищить". Він справді нас не знищить, але лише тоді, коли ми будемо боротися проти його заходів нас знищити. Одним словом, тоді, коли ми будемо працювати і жертвувати для ідеї — кожний те, що може.

Приглянувшися як слід до нашої еміґрації, побачимо, що вона справді дещо виконує зі своїх національних обовязків, але не зовсім. Ще багато байдужности є серед нас і ця байдужність спиняє нашу визвольну акцію та у висліді дає малі користи, як моральні так і матеріяльні, для визвольної акції.

Минулих літ ми спромогались бодай час від часу на протести, демонстрації, походи, що мали заманіфестувати нашу солідарність з нашими братами за океаном, а також мали здемаскувати ворога в обличчі культурного світу. А тепер чомусь про протести ніхто нічого не говорить, бо, мовляв, „протести нічого не помагають". Я вірю, що воно фактично так не є і протести таки щось помагають, а крім того такі протести нас самих збуджують і скріпляють морально для дальшої праці. Проте ми повинні далі переводити і демаскувати наших ворогів, а також при тій нагоді збирати фонди на підмогу нашим борцям на рідних землях.

Ці герої не щадять нічого, включаючи своє власне життя, щоб загородити шлях ворогові. Революційна боротьба видала такі світлі постаті, як Біляс і Данилишин, а також десятки інших, перед якими тепер ми всі клонимо в пошані свої голови. Таких героїв має наша нація більше і вони ще живуть та борються з ворогами. Ми повинні їм помогти, а не чекати, аж їх повісять і щойно тоді клонити перед ними голови. Злиймо всі наші гадки й енергію, гуртуймося в організаціях, творім національну силу, борімся за право українського народу на його життя.

Гаврилі Туркевич,
Сиракюз, Н. Й.

В задушну суботу.

До панотця приходить селянка.

— Прошу єгомосця, можеб ви „освітили" нам воду в хаті.

— Щож, може якась нечиста сила причепилась до хати?

— Так, коморник (збирач податків).

Негус на вигнанні.

Негус до бувшого цісаря Вільгельма: Але чому ти, брате Вільгельме, мусів тікати з Німеччини, цього вже я не розумію. Тяж тобою не опікувалася Ліга Націй!

Д-Р МІЛАН МИЛОВИЧ

(З нагоди відкриття його лікарського офісу у Філядельфії, Па.).

Імя лікаря д-ра Мілана Миловича є українцям добре відоме ще від того часу, як він був 15 літ лікарем у Питсбургу, де вважали його справжним приятелем українського народу. А треба знати, що д-р Милович є родом з Югославії. Це серб з походження, що цілим серцем і душею зріся з українським народом. Виїхавши на довший побут до Европи, він не тільки продовжував там медичні студії, але також віддався поважним студіям з українознавства. Він почав теж збирати памятки української старини і видав на це величезну суму грошей. За його дім у Медфорді, Ню Джерзі, який він назвав „Запорожжям", славиться сьогодні чи не найбільшою у світі приватною збіркою ріжних українських мистецьких творів, особливо козацьких памяток. Є це свого роду український приватний музей. Це дім, у якому панує козацький дух, з якого дише козацькою стариною.

До цього треба додати, що д-р Милович одружився з родженою і вихованою в Америці українкою, яка теж допомагає свому чоловікові в його праці збирання українських памяток та старається надати свому домові правдиво український, щирий і гостинний характер.

Колиж тепер довідуємося, що д-р Милович розпочинає у Філядельфії лікарську практику, то можемо тільки погратулювати філядельфійським українцям, що матимуть між собою не тільки доброго лікаря, але й щирого та завзятого українського патріота.

ВІЯЛЬЦЕ КОЛИСЬ І СЬОГОДНІ

Коли побачимо в якомусь еспанському місті сеньору на корсі, в балевому шалі, або в театрі, як охолоджуються віяльцем, або як ним бавиться, лише втаємниченим дає знаки, ледви чи нам прийде на думку, що цей „щит краси", як називають віяльце, первісно не був нічим іншим, як листком або крилом птаха, чи гилькою. І всяка назва віяльця в китайській мові зводиться до листка, крила або пер. Первісні люди-дикуни виломлювали пальмові, льотосові чи бананові листки у праліcах і охолоджували собі ними тіло, розпечене тропікальною спекою. Листок вистарчав у тих прастарих часах. А в 17-му столітті після Христа? До яких мистецьких помислів довела природня потреба охолоджуватися! Про віяльце маркізи Помпадур, любовниці французького короля Людвика XV., читаємо, що робили це віяльце девять літ, а коштувало на нинішні гроші яких десять тисяч долярів. Для народів природи віяльце було чимсь таким необхідним, як нпр. для нас сірник, коли тимчасом у часах французьких королів Людвиків віяльце відгравало важну ролю в політичних інтриґах і любовних пригодах. Махати ним, щоби прохолоджуватися, вже не було його метою. А якими віяльцевими прикметами визначалася французька революція! Які віяльцеві моди вводили віяльця!

Франц С. Бльондель написав історію віяльця всіх народів і всіх часів. Всякого багатства природи, всякого люксусу мистецтва для цього „щита краси".

60 ЛІТ БУЛИ НАРЕЧЕНИМИ

У Кишеневі, головному місті румунської Басарабії, відбувся цікавий шлюб 90-літнього ґенерала бувшої царської російської армії з 80-літньою Вірою Дяченко. Життя обох „молодят" виглядає на справжню повість.

В 1877. році царський ґвардейський полк маширував до Болгарії. В Кишеневі ґубернатор уладив баль для того полку. На балі молодий ґвардейський капітан Маршак зазнайомився з гарненькою Вірою Дяченко, дочкою басарабського поміщика. Обоє залюбилися від першого погляду. Та Вірчин батько відмовився віддати дочку за Маршака. На другий день Маршак пішов далі походом із полком.

Даремне старався нещасливий офіцир згинути в боях болгарської війни. Як вернувся до Росії, перенесли його до далекої залоги на Сибірі. Як вибухла японсько-російська війна, перестав діставати вістки від коханої. Потім прийшла світова війна. Маршак був уже ґенералом. Із упадком царату і з вибухом революції попав у крайню нужду, як і багато інших його старшин. Без одного рубля в кишені втік у Туреччину — вже було йому тоді 70 літ. Блукав по европейських державах і жив лише з ласки земляків. Вкінці поселився у Франції.

Та ще раз усміхнулося йому щастя. Один приятель дав йому кілька тисяч франків. Із тими грішми поїхав старий ґенерал до Монте Карльо — і виграв у касині величезні гроші. Тепер мав уже лише одно бажання: побачити Віру Дяченко, якої не забув за стільки літ незавидного життя. Став шукати її при помочі румунського посольства в Парижі та вкінці довідався, що Віра Дяченко ще живе. Жила вона в Кишеневі у нужді. Не вийшла замуж, осталася вірна свому нареченому з давно минулих літ.

Тому то старий ґенерал відїхав до Румунії та після 60-літнього вичікування й туги побачив свою Віру. Обоє згодилися повінчатись.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА. ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЩИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

ЯЗВА ПІВДЕННИХ КРАЇН — САРАНА

Південні країни мають свою язву — сарану. Є вона два цалі довга, зверха сіро-зелена, здолу червонава. Гніді крила на кінці мають темну пляму, задні ноги довгі, пристосовані до скакання. Перед ротом має гострі щипчики, якими нищить усяку ростинність. Де впаде сарана, оставляє по собі пустку. Батьківщина її тягнеться північною Африкою, Еспанією, південною Францією, Баварією та Швайцарією. Також Волинь і Наддніпрянська Україна нераз дуже потерпіли від тих пажерливих комах. В 1859 і 1860 році навістила була сарана подекуди теж Галичину та Угорщину. Сарана первісно вилягається на багнищах, в очереті, відкіля опісля переходить на сухі поля. Рої сарани бувають нераз і кільканацять миль завдовжки, що заслонюють сонце, білий день замінюють у пітьму. Коли впадуть на яку околицю, вкривають землю грубою верствою. За короткий час під пажерливими щоками зникає збіжжя, трава, листя дерев. Тріскіт жируючої сарани подобає на тріскання величезного вогню, роздуваного вітром. Так перелітає сарана з околиці в околицю, полишаючи поза собою пустку. Тоді в такому краю лютує голод і пошесть, бо багато сарани гине, а тоді гниє та затроює повітря.

Самичка зносить у мягкій землі по сто яечок, із яких у найближчу весну виколюється молода сарана і зараз починає жерти дрібні билинки. Така молода сарана вилазить по стеблі вгору, завішується на задніх ногах і їсть наче нанята.

За саранею летять стада птахів, головно шпаків і пожирають її на лету. Тому то в Туреччині цього птаха вважають святим; про нього кажуть, кажуть, що вбивавє 99 що вбиває 99 саран, а щойно соту зїдає.

Найкраще ще можна нищити сарану, вигублюючи її яечка, які можна знайти в місцях, де лежить багато мертвих самичок. Яечка, що їх самичка зносить грудочками (150 до 200 штук) з кінцем літа та з початком осени неглибоко під землею, треба збирати накупу та палити. Сарану в новіших часах нищать кидаючи на неї вогонь із літаків, або трійливими ґазами. Деякі африканські народи (етіопці) ловлять сарану, пражать її і їдять. Мелять також засушену сарану на муку.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

БРИДЖПОРТ, КОНН.

З ювилею на інвалідів.

На 25-літнім ювилею подружого життя в громадян В. Щербатюків, не зважаючи на деякі місцеві перешкоди і непорозуміння, на поклик гром. Д. Чернявського переведено збірку на українських інвалідів, що втратили своє здоровля в обороні Української Держави. Збірка принесла суму $7.50. Жертвували: Л. Бих, П. Дудко, М. Фіняк, Пилипчук, Д. Чернявський, М. Галькевич по $1; В. Папроцький, Т. Красіцький по 50 ц.; дрібними 25 ц. Гроші переслано через Обеднання на призначену ціль.

М. Галькевич.

ЧІКІПІ ФОЛС, МАСС.

На визвольну боротьбу.

В часі гарного весілля, що відбулося 8. серпня ц. р. в українських громадян М. і Р. Федорів, у яких виходила замуж їх донька Катерина за Миколу Волчака, П. Пилипів побажав молодій парі всього добра і притім згадав за рідний край та попросив гостей зложити на визвольну боротьбу жертви. Зложили: М. і К. Волчек $2; по $1; М. Федорів, Загайкевич, М. Пукіш; по 50 ц.: П. Пилипів, Д. Шабан, М. Мельник, Онош; по 25 ц.: Шило, Е. Кондалевич, І. Андрусик, М. Чубанський. Разом $8. Гроші вислано через Обеднання на визвольну боротьбу.

П. Пилипів.

ВИПАНІ, НЮАРК, Н. ДЖ.

На визвольну боротьбу.

Українська громада у Випані, коло Нюарку, котрої головою є гром. І. Юрич, враз з 70-тим відділом ОДВУ з Нюарку влаштували спільними силами пікнік, у неділю, 8-го серпня ц. р., на площі укр. греко-католицької церкви у Випані. Ціллю цього пікніку було побудити до праці наш „тихий український ставок".

Промовцями на пікніку були п. Е. Скоцко, секретар Ц. У. ОДВУ, який промовляв по українськи; п. Б. Бучак, орґанізатор МУН з Нюарку, промовляв по анґлійськи. Також по українськи виголосив промову о. д-р В. Клодницький з Нюарку. Усі три промови були на актуальні теми.

По виплаченні всіх коштів комітет випанської громади радо згодився на те, щоб увесь чистий дохід вислати на визвольну боротьбу через Обеднання. Чистого доходу було $50. Гроші з одної малої імпрези, відбутої теж у часі пікніку, призначено на пресовий фонд „Націоналіста".

За 70-тий відділ ОДВУ:

Андрій Мудровський.

Інспекція.

До полку приїхав ґенерал на інспекцію. Входить до полкової кухні й потягнувши носом, питається:

— Що тут так смердить?

Куховар загикується:

— Та... голошу слухняно... що то від капусти, що там у бочці...

— Ага! Так значить, це капуста пахне...

—o—

Наші діти.

— Ти чого, Ромчику, плачеш? — питається батько вісімлітнього сина.

— Аа, мене болять зуби, а сьогодні нема науки в школі...

—o—

— Маєш файну корову, Феську.

— Йди ти, баламуте! Гадаєш, що я не знаю, що ти кожній дівчині так говориш?

На літнищі.

На літнищі в Яремчу каже господиня до своєї кухарки:

— Ви вже непотрібні в моїм пансіоні!

— Алеж ваші гості, пані, одушевлені тим, що я варю. Їдять по дві порції.

— Саме тому! — каже господиня.

—o—

Сусідки.

— Я чула, пані Писката, що ваша донька заручилася?

— Так, пані Язиката, але вона знову розійшлася.

— А-а... Хто є той щасливець?

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАН І БОГИНЯ МАЇВ.

(96)

Постать маянського чоловіка спинилася на хвилю ззаду над Тарзаном і виглядала наче тінь якого надземного демона. По одній хвилі такої мовчанки маянський чоловік обняв своїми довгими руками за шию Тарзана і притиснув його до себе. Тарзан, почувши над собою дотик холоднавих, немов вуж, рук, стріпенувся. Це позволило йому вирватися з обіймів.

Обернувшись до маянця, він побачив, кого має перед собою. Це був кремезний чоловік, з яким навіть Тарзанові не легко булоб справитись. Та в тій же секунді Тарзан почув поза собою скорі тяжкі кроки. Він обернувсь і вчас іще міг відскочити від замашистого удару другого маянця з величезним дрючком у руках. Далі Тарзан побачив ще одну фігуру.

Немов чорти з пекла появлялися не знати звідки маянські фіґури. Вони появлялися гуртами, мов які військові загони. Всі вони вимахували грубезними дрючками. Тарзан вискочив на підніжжя якоїсь руїни і в той спосіб старавсь охоронитися від нападу. Він тепер бачив, що одинокий його рятунок є в утечі. Зводити з ними боротьбу не могло бути мови.

Маянці приперли його до муру і вже думали, що схоплять його. Тимчасом Тарзан мав ще інші штучки в запасі: коли не помагала сила його рук, він рятувався силою своїх ніг. Відбившися з цілої сили ногами, він перескочив цілий гурт маянців і знов опинився на отвертім полі. Він пустився бігти, та по кількох кроках новий гурт заступив йому дорогу.